

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

16. Quid sit gratia excitans & adiuvens.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

lantas bona, etiam efficax. Multae quippe efficaees voluntates, cum nulla tentatione pulsantur, saeviente tempestate franguntur atque superantur. Efficax enim erat voluntas Petri cum diceret, *Animum meum pro te ponam*, sed tenera & infirma; cum vero postmodum ad crucem diceretur, adulta ac robustissima. Nam quemadmodum planta & animalia paulatim crescendo ad iustam ducuntur magnitudinem, ita & voluntates: quae quidem per solam gratiam operantem, sine hominis labore praevio inchoantur, inchoatae vero per cooperantem gratiam ac studium hominis incrementum capiunt, adoleseunt, perfectaeque fiunt. Ex quo perspicuum est, cooperantem gratiam nunquam alicui respectu primae voluntatis bonae quando in eam erumpit potentia voluntatis (nam illa est solius gratiae operantis effectus) sed solum respectu bonae voluntatis postquam homo iam velle cepit, ut illud velle perseveret, augeatur, bonique operibus velut fructibus cumuletur. Unde alio loco contra Iulianum Augustinus: *Sinon praevenit (gratia voluntatem) ut operetur eam*, seu *PRIVS EXISTENTI voluntati gratia cooperatur, quem modo servum est, Deum in vobis operatur & velle*. Iulianus enim gratiam cooperantem voluntati bonae iam excellenti sine difficultate fatebatur.

Sed de illa operante & cooperante gratia proprie dicta, etiam sanctus Fulgentius distulit duobus locis quae paulo ante iam aliam ob causam allegavimus. Nam in libro secundo

A de Veritate praedestinationis & gratiae: *Prævenit misericordia liberum hominis arbitrium, dum in nondum bene volente sola operatur exordium bonae voluntatis: subsequitur dum bene volenti subministrat auxilium, ut bene operando perveniat ad bonae voluntatis effectum. Misericordia igitur praeviens cooperat: nam sibi homini voluntatem sola preparat: subsequens autem cooperantem sibi voluntatem iuvat.* Vbi cum cooperationem voluntatis humanae solummodo tribuit gratiae consequenti, clare indicat eandem solam gratiam consequentem esse cooperantem voluntati. Operans enim gratia sola velle operatur sine illa cooperatione voluntatis tali quam modo diximus. Quo etiam modo in libro de Incarnatione & gratia dicit: *Ut opere solus gratia voluntas qua mala sunt, bona fiat, & deinceps gratia SE CUM OPERANTI, hoc est, cooperanti, servitium obedientiae cooperatrici exhibeat.* Vbi perspicue docet nullam esse obedientiam hominis cooperatricem respectu gratiae cooperatricis, qua ex mala fit bona, sed solummodo respectu gratiae cooperantis; utpote qua simul cum homine cooperante modo iam superius explicato operatur. Cooperans enim cooperantem, veluti correlativum suum ita respicit: ut si gratia sit cooperans voluntati, necessario etiam voluntas gratiae cooperetur: Et è contrario, si sola gratia velle operetur, non possit voluntas ad istud velle cooperari. Quod quò pacto verum sit, iam ante satis diximus.

Lib. de Incarn. & grat. ser. c. 30.

CAPVT XVI.

Quid sit gratia excitans & adjuvans.

EX istem etiam quae de gratia preveniente & consequente distulimus, itaque de operante & cooperante satis perspicue elicit, quid de gratia excitante & adjuvante, sciri debeat. Nam & illas plerumque longe alio sensu recentiores accipiunt, quam à veteribus veteris gratiae divinitus intellectoibus ac defensoribus acceptae sunt. Quaequodmodum enim divisio gratiae praevientis & subsequens, ex illa celebri controversia maxime innotuit, qua Catholici cum Pelagianis disceptabant, utrum gratia praeveneret omnem actionem voluntatis bonam, an neque meritum eius: an vero è contrario, gratia semper post meritum voluntatis, seu post eius velle sequeretur; hoc est (ut idem ipsius alia divisione exprimitur) utrum gratia sic praeveneret velle voluntatis, ut operaretur illud, an è contrario gratia tali motui voluntatis praecedenti cooperaretur dumtaxat, illum consequendo & roborando: ita quoque divisio gratiae in excitantem & adjuvantem, eandem illam difficultatem tangit. Pelagiani enim volebant voluntatem ex se primo emergere, & per se excitari, & ex se ipsa bonum velle, cuius tamen motibus tanquam infirmis Deus subungeret ex isto merito gratiae adjuvantis auxilium. Catholici vice versa sentie-

bant, gratiam non tantum adjuvare, quando iam bonum voluit, sed etiam gratis excitare, ut bonum primitus velit. Quo fit ut in ista divisione excitatio gratiae non tam videatur esse quilibet incitatio vel provocatio ad actum, quae cuiuslibet gratiae competit, quam prima sulcitatio seu excitatio, seu emicatio sopitae, mortuae, extinctaeque volitionis seu voluntatis bonae, prout voluntas phrasi veterum volitionem seu motum voluntatis denotat. Quae phrasi etiam voluntas, hoc est, volitio seu propositum hominis tanquam infirmum adjuvari dicitur. Iuxta illud Pauli, quod de iam erudentibus & volentibus dixit: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Quae quidem omnia luculente constant vel ex unica disputatione Sancti Augustini cum Iuliano & quibusdam Episcopis Pelagianis, quando asseruerant: *Non ex Dei potentia vel in malum vel in bonum iuvatum aliquem cogit: sed propria voluntate aut bonum facit aut malum.* Vbi de prima bona voluntate sermo est, quam si à gratia fieret excitante, coactam fore calumniabantur: *In bono vero opere iam volentis hominis, à Dei gratia semper ADIUVARI; in malum vero diaboli suggestionibus vitari.* Adversus ista Pelagianorum verba sic scribit Augustinus, ut quid inter gratiam excitantem & adjuvantem sit discriminis,

Lib. 1. ad Bonif. c. 18.

lib. 1. c. 19.

minis, nosceremus: Vos, inquit, in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in exci-
 randa eius ad ipsum bonum opus voluntate nihil eam
 credatis operari. Quod satis ipsi tua verba declarant:
 Cur enim non dixisti, hominem Dei gratia in bonum
 opus EXCITARI, sicut dixisti, In malum diaboli
 suggestionibus INCITARI? Sed dixisti, In bono
 opere à Dei gratia semper ADIVVARI, tanquam
 sua voluntate, nulla Dei gratia bonum opus aggressus,
 in ipso iam opere divinitus ADIVVETVR. pia me-
 ritis videlicet voluntatis seu volitionis bona, ut
 reddatur debita gratia, non ducitur indebita, ac sic
 gratia iam non sit gratia. Ac mox ex exemplo
 divi Pauli probans homines live ullo merito
 repentina & gratuita vocatione converti, ip-
 samque malam voluntatem mutari in bo-
 nam, non interrogando sed instando adiecit:

lib. 2.

Vitam iam volenti credere pro meritis bone voluntatis
 hoc datur, an potius ut credat, ipsa voluntas, sicut
 Pauli de oper EXCITATVR, etiamsi tam sit aver-
 sus à fide, ut credentes etiam persecutus? Ecce
 manifestum est gratiam non tantum adjuvare
 hominis propositum postquam fuerit, & bo-
 num opus aggressus sit, sed ipsam desuper ex-
 citare seu dare volitionem ut aggredi possit,
 quod Pelagiani fatari recusabant.

Ephes. 5.

In Psal. 62.

Nam ut istam excitandi significationem
 adhuc planiorem faciamus, alijs quoque locis
 eodem sensu verbum istud Augustinus usur-
 pat. Nam de peccatorum ad vitam revocatio-
 ne, velot excitatione à somno illo lætifero ad
 vigilandum in Deo, loquens juxta illud Apo-
 stolicum quod allegat: Surge qui dormis, & ex-
 urge à mortuis, & illuminabit te Christus, ita lo-
 quitur: Apostolus excitabat animam dormientem,
 quando ad hoc eam excitabat, ut illuminaretur à
 Christo. Ergo secundum ipsam vigiliam dicit iste, Deus
 Deus meus, ad te de luce vigilo. Non enim vigilares
 in te, nisi oriretur lux tua qua te de somno EXCI-
 TARET. illuminat enim animas Christus: & facit
 eas vigilare. Et in alio Psalmo naturam gratia
 excitantis explicans, hoc est prævenientis me-
 ritum & suscitantis mortuam voluntatem ut

In fine cano-
110 Psal. 58.

velit. Non ego prior ad te exsurrexi voluntate, sed
 tu ad me EXCITANDVM venisti. Nam misericor-
 dia eius prævenit me. Antequam aliquid boni ego
 facerem, misericordia eius prævenit me. Quid hic res-
 pondet infelix Pelagius? Et in Psalmum octoge-
 simum-septimum iterum coniungens gratiam,
 qua omnia merita prævenit, & eam qua id-
 circo excitat mortuam voluntatem ut bonum
 velit: Quomodo crederem nisi audirem? Sed ut
 audire crederem ipse me attraxit, quia in occulto à
 morte cordis non quilibet me ducit, sed ipse EXCITA-
 VIT & c. ac per hoc nec credere potuissem, nisi me
 Dei misericordia PRÆVENISSET, & quia mer-
 tuos suscitavit, & vocat ea qua non sunt tanquam ea
 que sunt, me in occultis vocando, & suscitando &
 trahendo, à tenebris eduxisset & ad lumen fidei per-
 duxisset. Et in Psalmum centesimum-sextum

In Psal. 106.

Deus hominem incredulum nihil putantem aliud
 esse post hanc vitam, sordidem obrutum cor habentem
 illecebris mundi, & miseris delectationibus conso-
 pitum prævenit, ut inquit, EXCITETVR iste ad

quærendam gratiam Dei, ut fiat felicitus, & tanquam
 de somno erigetur. Nonne manus Dei EXCITAT
 eum? Sed à quo sit excitatus ignorat. Et postea
 ponit respectu hominis iam volentis adiuvo-
 rium seu gratiam adjuvantem. Et sermone
 nonagesimo-quarto de tempore, objectionem
 retundens Pelagianam, quibus maxime exci-
 tans gratia displicebat: Sed voluntas, inquit,
 Pelagianus quisquam, bona mea est. Fateor tua, 94. c. 3.
 sed & ipsa à quo data? A quo EXCITATA? Et
 sanctus Fulgentius probans hominum volun-
 tates primas non expectari ut ex hominis co-
 natu emicent, sed per gratiam prævenientem
 & excitantem ex nolentibus volentes fieri: si
 ergo, inquit, ad salvandos homines, sicut isti volunt
 non EXCITAT neque mutat, sed expectat bonorum
 voluntates quomodo infantibus donat aeternam salutem
 & c. Vbi semper EXCITANS GRATIA non nisi
 respectu primæ voluntatis commendatur, quæ
 per eam tanquam omnes liberi arbitrij bonos
 motus prævenientem excitatur & creatur, si-
 cut ignis è silice excitari dicitur, ubi nullus
 ante fuit.

Quemadmodum igitur hæc propriè voca-
 tur EXCITANS, quæ bonum voluntatis mo-
 tum in potentia voluntatis excitat, ubi non
 erat nisi malus, vel quæ excitat potentiam vo-
 luntatis mortuam sopitamque Deo, ut accepto
 bene volendi motu incipiat vivere & vigilare;
 ita ADIVVANS illa propriè ab Augustino &
 Patribus vocatur, quæ jam excitato, accepto-
 que bonæ voluntatis motu, hominem iam vo-
 lentem conanteque adjuvat, ut vel efficiat
 quod voluerit, vel ut fortius velit quod velle
 cepit, carnisque concupiscentiam acceptæ
 voluntati pertinacissimè resistentem superet.
 Quam adjuvantis gratia proprietatem, &
 apud Pelagianos & Catholicos consellam in-
 dubitatamque fuisse, plurimis Augustini de-
 monstratur locis, in quibus semper adiutorium
 Dei respectu infirmæ voluntatis seu volitionis,
 hoc est, respectu propositi hominis iam conan-
 tis sed non satis potentis prædicatur: Dixisti
 tu Iuliane, inquit Augustinus, hominem in bono
 opere à Dei gratia semper adjuvari tanquam sua vo-
 luntate, nulla Dei gratia bonum opus aggressus, in
 ipso iam opere divinitus ADIVVETVR. Quem ad-
 juvandi voluntatis modum non reprehendit
 sed probat Augustinus, quamvis excitandæ
 voluntatis abnegationem improbet. Et in se-
 cundo ad Bonifacium libro, Pelagianorum
 Antititum verba sunt: Gratiam adjuvare unius-
 cuiusque bonum propositum, non tamen reluctanti
 dum virtutis immutare, hoc est, non facere ex
 nolente volentem, per quod excitantem gra-
 tiam, admissa adjuvante, negant. Nam eorum
 sensum explicans paulo post: Hoc ita dicit,
 inquit, velut homo à seipso sine adiutorio Dei ha-
 beat propositum bonum studiumque virtutis, hoc est,
 bonam voluntatem, quo merito præcedente dignus
 sit ADIVVARI Dei gratia subsequente. Et paulo
 superius alio vocabulo gratia adjuvantem vocat,
 gratiam perficiendi, prout opponitur gratia
 inchoandi, quæ non est nisi excitans, seu præ-
 veniens: Isti volunt in homine ab ipso homine incipere
 cupidi.

capitulum boni, hoc est, voluntatem bonam, ut huius capti meritum PERFICIENDI GRATIA consequatur, hoc est, gratia, qua ut perficiant bonum quod cupiunt, ADIUVANTVR. Et in libro quarto ad Bonifacium: Pelagianus dicitur

lib. 4. ad Bonif. c. 11. ab homine incipere meritum per liberum arbitrium, hoc est incipere propositum bonum, ut supra vidimus, cui Deus subsequens gratie tribuat ADIUVMENTVM. Et libro quarto contra Iulianum: Nam & studium sanctitatis sine adiutorio Dei, vultis in hominis voluntate precedere, quod merito Deus debeat ADIUVARE non gratis. Quibus locis evidenter constat Pelagianos illam gratiam propriè ADIUVANTEM propositi seu voluntatis, seu ut Scholastici loqui solent, volitionis infirmæ concessisse. Nec in ista confessione reprehendit eos Augustinus, sed potius semper calculo suo probat, quamvis improbet quod illam solum exclusa illa, quæ voluntatem excitaret, hoc est, quæ ex nolente volentem faceret, faterentur; quasi voluntas bona per se conato hominis fatigante emergeret, eoque merito Deus gratiam istam propriè ADIUVANTEM largiretur. Nam in eodem libro quarto ad Bonifacium, prolatis eorum verbis quibus dicebant, quod gratia adjuvaret uniuscuiusque bonum propositum, sic subiungit reusuram suam: Hoc sine scrupulo accipereur

lib. 4. ad Bonif. c. 6. Catholice dictum si non in bono proposito meritum ponerent &c. sed intelligerent & considerent etiam ipsum bonum propositum, quod consequens ADIUVAT gratia, non esse potuisse in homine si non precederet gratia. Et in libro secundo eisdem lucubrations: Homini autem propositum bonum ADIUVAT quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset nisi precederet gratia. Et rursum: Studium quoque hominis quod dicitur bonum quamvis cum esse ceperit ADIUVETVR, non tamen incipit sine

lib. 4. ad Bonif. c. 4. gratia, sed ab illi inspiratur &c. Et in libro tertio: Tempore igitur veteris Testamenti Spiritum sanctum non solum ADIUVTOREM (quod isti suo doctriam suscipere existimant) verum etiam largiorem diximus fuisse virtutis, quod isti negant.

Hanc esse adiuvantis gratiæ proprietatem ut respiciat studium hominis, postquam iam esse cepit, mutatamque in melius voluntatem, plurimis alijs testimonijs sancti Augustini ostendi potest. Nam hoc indicat illud quod breviter ad eundem Bonifacium, quasi Catholico aphorismo scripsit: Lib. non arbitrium captivatum non nisi ad peccatum valet, ad iustitiam vero nisi divinitus liberatum ADIUVANTIQUE non valet. Liberans enim gratia denotat illud auxilium quod efficit primam voluntatis mutationem à mala in bonam, cum ex nolente sit volens, & à diabolo eam captivante liberatur; adjuvans vero illud iam volentis voluntatis adiutorium quo imbecillitas ejus luendo contra concupiscentias & vitia adjuvatur. Sic enim hanc phrasim suam in libris Retractionum explicat: Voluntas ergo ipsa nisi Dei gratia liberetur à servitute qua facta est, serva peccati, & ut vitia superet ADIUVETVR, recte pieque vivi à mortaliibus non potest. Et hoc divinum beneficium quo liberatur, nisi eam PRÆVENIRET, iam meri-

tu eius daretur. Et clarissimè in libro de gratia & libero arbitrio: Quæ gratia voluntas humana non tollitur, sed ex mala mutatur in bonam, id est ex nolente sit volens, & cum bona fuerit ADIUVATVR. Hoc indicat etiam id quod in libro de gratia Christi scripsit: Facit homo arborem bonam (hoc est, voluntatem bonam) cum Dei accipit gratiam, sed etiam ut faciat fructum bonum, eadem gratia necesse est ADIUVETVR. Ipse quippe in bonis arboribus, hoc est hominibus iam habentibus bonam voluntatem, COOPERATVR fructum qui per se dat intrinsecus incrementum. Hoc in Epistola ad Hilarium: Tubet ideo ut facere iussa conati & nostra infirmitate sub lege fatigati, ADIUVTOREM gratie poscere noverimus, & si quid facere poterimus operis boni, ei qui ADIUVAT non simus ingrati. Et paucis utque infra iterum: Neque enim voluntati arbitrium ideo tollitur, quia iuvatur, sed ideo iuvatur, quia non tollitur, hoc est, quia iam actu supponitur velle quamvis infirmè. Hoc enim probat id quod subiicit: Qui enim Deo dicit: Adjuvor meus esto, confitetur se velle implere quod iussit sed ab eo qui iussit ADIUVTOREM poscere, ut possit. Sic & ille cum se ret. neminem esse posse continentem nisi Deus det, adgit Dominum & deprecatus est, utique volens adgit, volens deprecatus est, nec petisset nisi esset voluntas, sed nisi petisset quantum posset voluntas. Nihil clarius quam ADIUVTOREM propriè esse respectu voluntatis iam volentis conantisque, sed adolescentis adhuc & infirmæ, quæ ut possit id quod voluit, gratia debet adjuvante roborari. Quod etiam agit in sermone decimo-

tertio de verbis Apostoli quando dicit: Ipsum Sermon. 12. de nomen ADIUVTORIS prescribit tibi quia & in ipse verb. Apost. aliquid ago. Agnosce quid possas. ADIUVTOR meus esto. Deo adiuvatur, si ab eo nihil agatur. Hoc indicat & illud in Enchiridio ad Laurentium: Deus voluntatem bonam (id est volitionem seu propositum hominis bonum) & parat adjuvantem, & adiuvat preparatam. Hoc idem indicat & illud in Epistola centesima trigesima-tertia ad Pamachium, qui Donatistas ad unitatem Ecclesiæ revocaverat, quando agit gratias Deo, quo, inquit, inspirante hoc VOLVISTAS, & quo ADIUVANTE potuisti. Et in Placatum decimum-octavum: Domine adjuvor meus tendens ad te, nempe adepta iam bona voluntate qua quis convertitur ad Deum, quoniam redemptor meus es tu, ut tenerem ad te. ne quisquam vel sapientia sua tribuens, quod ad te convertitur, vel viribus quod ad te pervenit, magis repellatur abs te. Vnde in Psalmum trigessimum secundum dicit, quod Deus adjuvor noster est, dum conatur ad eum. Et in Psalmum septuagesimum cantat magnitudinem Dei, cum peccassem inquit, quia renovasti cum convertere essem, mutata videlicet iam voluntate, quia ADIUVISTI, cum perseverassem quia coronasti. Et in Psalmum octogelimum-nonum dicit ADIUVARI volentis fidem. Hoc indicat & illud in sermonibus de verbis Apostoli: Non sufficit ut velis, ADIUVANDVS ES: ut plene velis, & impleas quod velis. verb. Apost. Ex quibus profecto & in ipsomet pluribus quæ adijci possent, perspicuum est, gratiam

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIV-

ADIVVANTEM propriè locum habere respectu hominis jam volentis, studentis ac fatigentis bene vivere & cum concupiscentijs dimicare. Nam nisi infirmitas voluntatis adjuvetur, nihil eorum quæ voluit perficere potest, juxta illud Augustini in Psalmos: *Bene facit Dominus aversum convertere, pugnantem ADIVVARE, vincentem coronare.* Et illud in fragmentis sermo-

Fragm. 1. nom de præcepto continentie: *Contine teipsum, iussio est, præcepto est, audiendum est, faciendum est: sed nisi Deus ADIVVET remanemus. Conamar quidem facere voluntate, & nititur aliquid voluntas, non præsumat potestas, nisi ADIVVETUR infirmitas.*

Nec solius Augustini doctrina ista de gratia adjuvante propriè dicta respectu voluntatis jam volentis, currentis luctantisque fuit, sed eam sexcentis locis sanctus Fulgentius discipulus ejus expressit. Nos paucis ejus testimonijs contenti erimus. Nam in libro de Incarnatione & gratia: *Cuius gratia nobis & in-*

Lib. de Incarnat. & grat. v. ult.

Lib. de verit. præd. & grat. f. 33. Ibid.

Ibid. f. 34.

Ibid. f. 62.

tinon bona voluntatis donatur ad fidem, & ipsi voluntati ADIVVATORIUM tribuitur, ut quod bene vult bene operetur. Adjuvando videlicet infirmitatem ejus, ne in conatibus suis imperfectis cassa maneat & inanis. Et in libro de veritate prædestinationis & gratia: *Bonam voluntatem ipse gratis præparat, prædestinando, prout ipse loqui solet; gratis donat; ipse ADIVVAT, ipse consummat.* Et mox ait homines divina iustificacione preveniri, & ut accepta bona voluntate non decedant, OPITVLATIONE Dei, id est gratia opitulante seu adjuvante, profectum eus vel perseverantiam tribui. Et iterum in eodem libro paulo post: *Ipsè enim & gratuita voluntati humana bonitatem donat, hoc est tribuit primam bonam voluntatem, & bonam voluntatem in operibus ADIVVAT.* Et iterum: *Qui & voluntatem parentum ADIVVATORIUM donat.* Et adhuc aliquibus interceptis: *Ideo enim in nobis gratia Dei bonam & sic voluntatem, ut habeat quam in nobis ADIVVET, non solum volentem sed etiam operantem.* Multa ex eodem Sancto pro ista veritate, quam constanter illi tradit produci possent, si ista non sufficerent. Quibus consentit ad unguem sanctus

Bernardus, quando in libro de gratia & libero arbitrio dicit: *Conatus liberi arbitrii ex se sunt ad bonum si non ADIVVANTUR, nulli, si non ADIVVANTUR.*

Ex istis, quantum arbitror, liquidissimè patet, excitantem gratiam propriè respectu bonæ voluntatis esse statuendam, quatenus eam Deus gratia præveniente largitur, adjuvantem vero postquam jam cœpit velle recte vivere, proficere, permanere, rebellesque cupiditates GRATIA SVBSEQUENTE superare. Nam gratiam adjuvantem seu opitulantem non esse aliam quam illam jam supra dictam SVBSEQUENTEM, hoc est, quæ bonam voluntatem sequitur, tum ex prædictis manifestum est, tum disertis verbis idem sanctus Fulgentius docet: *Omne igitur bonum voluntatis & operis tunc potest esse potest homini si prævenientis gratia largiatur de-*

meffe potest homini si prævenientis gratia largiatur de-

tur eiusdemque gratia subsequente opitulatione, id est.

est gratia adjuvante servertur. Et in libro secundo ejusdem operis: *Voluntas qua in nobis dono Dei miserantis efficitur, ipsa bi nobis ut bene operari valeat ADIVVATUR.* Et: *Sicut ad surgendum beneficio misericorditer prævenientis erigitur, sic ad perseverandum misericorditer subsequenti iuvamine custoditur.* Et post multa: *Non autem præveniendo illuminaretur arbitrium, seu voluntas, si non esset: nec subsequendo ADIVVARET, si illuminatum ad aliquid sibi bona cogitationis aut operis esse posset idoneum.* Et respectu ad gratiam excitantem seu prævenientem, itemque adjuvantem seu consequentem referri debet, quod ibidem breviter dicit: *Sine dono atque ADIVVATORIO Dei, nunquam potest bonum velle vel facere.* Donum est enim excitantis & prævenientis gratia quæ velle donatur; adiutorium adjuvantis & subsequentis qua velle juvatur & custoditur. Et post multa iterum atque iterum eandem doctrinam inculcando inter cetera dicit, quod gratia voluntates hominum malis præveniendo mutat in bonas, ut impij & iniqui peccata dimittat: eademque bonas voluntates ADIVVANDO SVBSEQUITUR. Sed ad istas divisiones ex mente veterum percipiendas, ista plus quam satis.

CAPVT XVII.

Sensus multorum Scholasticorum in explicandis gratiarum divisionibus à sensu Patrum quam diversus sit.

Quæ cum ita sint, jam facile intelligit consequenter prudens lector, quam procul illi Scholastici, quos capite primo demonstravimus, ceterique non pauci qui cum ipsis eandem de divisionibus istis doctrinam tradunt, à mente veterum Patrum aberraverint. Nempe in nullo membro trium istarum divisionum, sensum eorum attingere, sed quas Patres illi prævenientes, isti e jam consequentes nominant; quas illi consequentes, isti prævenientes.

Quas illi operantes, isti cooperantes; quas illi cooperantes, isti operantes. Quas illi excitantes, isti adjuvantes; quas illi adjuvantes, isti excitantes. Ita enim omnia confusa sunt, ut Augustinum ac discipulos ejus, unde vera intelligentia divisionum istarum petenda erat, nec legisse videantur. Quod non est difficile breviter perspicuèque patefacere. Nam Scholastici illi prævenientes gratias & operantes & excitantes, omnes illas esse putant, quæ potentie voluntatis sive volenti sive jam volenti, sive